

KS. STANISŁAW KULPACZYŃSKI

Lublin

KATECHETYCZNE ZADANIA DOMOWE W TEORII, PRAKTYCE ORAZ W OCENIE KATECHETÓW I RODZICÓW (KL. I-IV)

I. WPROWADZENIE I UZASADNIENIE PODJĘCIA PROBLEMU

Kościół jest wspólnotą Ludu Bożego, rzeczywistością złożoną z osób ochrzczonych, to on „[...] posłany przez Boga do narodów, aby był powszechnym sakramentem zbawienia usiłuje głosić Ewangelię wszystkim ludziom z najgłębszej potrzeby własnej katolickości oraz z nakazu swego Założyciela” (DM 1)¹. Jedną z form realizacji tego nakazu jest katecheza, która rozwija z pomocą Bożą wiarę, doprowadza ją do pełni i codziennie zasila życie chrześcijańskie wiernych każdego wieku. „Człowiek ugruntowany w wierze odpowiada w pełni na wezwanie zawarte w Orędziu ewangelicznym, przez które jest skłaniany do nawiązywania wspólnoty z Bogiem i braćmi. Realizuje on również w swoim życiu obowiązki związane z tym powołaniem”². Pomaga mu w tym katecheza.

Obowiązkiem katechizowanego jest należyta współpraca z katechetą, ale równocześnie zadaniem katechety jest doprowadzenie ucznia do działań coraz bardziej dojrzałych i samodzielnych. Doskonałą pomocą w tym zakresie mogą być katechetyczne prace domowe.

W roku 1987 ukazał się w „Rocznikach Teologiczno-Kanonicznych” KUL (z. 6 s. 5-24) artykuł pod podobnym tytułem dotyczący problemu katechetycznych prac domowych w kl. V-VIII. Zaczęto badanie tego problemu od klas starszych, gdyż uczniowie ci mają nieco szerszy stopień rozeznania i praktyki i dlatego przebadano 717 osób, od których zebrano 517 zeszytów katechetycznych. Tym razem pragnie się dokończyć rozwiązywanie tego problemu w niższych klasach

---

¹ Sobór Watykański II. *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*. Poznań 1967.

² Ogólna instrukcja katechetyczna (*Directorium catechisticum generale*). „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 47:1972 nr 3 i 4 s. 97-154. Cytat nr 23.

szkoły podstawowej (I-IV) oraz dopełnić go oceną dotyczącą katechetycznych zadań domowych dzieci i młodzieży trzech grup katechetów oraz rodziców. Badania młodszych dzieci, jak również katechetów i rodziców wymagają dodatkowego przygotowania oraz szczególnej cierpliwości na wszystkich etapach badawczych poszukiwań i analiz.

W poprzednim artykule dotyczącym prac domowych związanych z katechezą w klasach V-VIII zajmowano się funkcjami i rodzajami zadań domowych, sposobami zadawania, kontroli i oceny. Dokonywano tego metodami empirycznymi, a więc analizą dokumentów (zeszytów i dzienników) z dodatkiem ankiety i wywiadu. Wysznięto wtedy hipotezy, że: w praktyce katechetycznej trudno zrealizować wszystkie rodzaje proponowanych przez podręcznik metodyczny prac domowych, gdyż stanowią one raczej idealne wymaganie, domagające się dobrego katechety i zdyscyplinowanej grupy; czynnikiem najbardziej narażonym na zaniedbania, a zarazem świadczącym o gorliwości katechety, może okazać się kontrola i ocena prac domowych. Trzeba zaznaczyć, że hipotezy te potwierdziły się w dużym stopniu. Obecnie postawione zostają ponownie w odniesieniu do klas najmłodszych (I-IV).

II. UWAGI TEORETYCZNE O KATECHETYCZNYCH PRACACH DOMOWYCH W KLASACH I-IV

Katecheza funkcjonująca w ramach szkoły korzystała i korzysta w procesie nauczania z dobrych osiągnięć dydaktyki świeckiej³. Dydaktyka dotycząca nauczania w szkole podkreśla doniosłą rolę pracy domowej, nazywając ją po lekcji „drugą co do ważności wartościową formą pracy dydaktyczno-wychowawczej”⁴. Jednak wartość ta musi być poznana i doceniona przez katechetę.

O celowości i rodzajach katechetycznych zadań domowych mówi między innymi Zofia Wardęska⁵ pisząc także o warunkach, które trzeba spełnić, aby ten element strukturalny katechezy był owocny wychowawczo.

Ważne są tu zagadnienia omawiane we wspomnianym pierwszym artykule, a więc funkcje zadań domowych, ich rodzaje, sposoby zadawania, kontrola i ocena. Powtarzając je w skrócie należy przypomnieć, że jedną z istotnych funkcji katechetycznych zadań domowych jest możliwość aktywnego wyznania wiary. Katechi-

---

³ Por. W. K u b i k. *Metodyczne założenia podręcznika dla katechety*. Pod red. J. Charytańskiego. Cz. I. Warszawa 1971 s. 23.

⁴ W. O k o ń. *Zarys dydaktyki*. Warszawa 1963 s. 186.

⁵ *O zadaniach katechizmy*. „Katecheta” 2:1958 nr 3 s. 235-243.

zowany w ten sposób daje świadectwo prawdy, którą uznaje⁶. To może się przejawiać w modlitwie, pracy, liturgii oraz w czynach będących wyrazem miłości bliźniego⁷. Katecheci i w ogóle duszpasterze wiedzą, że odpowiednie zadania domowe mogą pożytecznie wprowadzać w liturgię i wychowywać do należytego w niej udziału oraz jej współtworzenia⁸.

Praca domowa dopełnia lekcję, utrwała ją i pogłębia oraz przygotowuje do samodzielnego myślenia i działania⁹, a więc jest to funkcja poznawcza i wychowawcza.

Dla młodszych dzieci szczególnie ważny jest wpływ pracy domowej na ubogacenie życia emocjonalnego. Często można u nich zaobserwować uczucie zadowolenia i radości w związku z dobrze wykonanym i pozytywnie ocenionym zadaniem domowym¹⁰.

Zadania domowe służą opanowaniu nowego materiału, utrwalaniu, kształtowaniu umiejętności i nawyków oraz rozwijaniu samodzielności w myśleniu i działaniu¹¹.

Mówiąc o rodzajach katechetycznych zadań domowych można wyróżnić: przygotowawcze, pogłębiające, powtórkowe, rozwijające twórczość, ułatwiające praktyczne działania, wychowujące do modlitwy i sprawdzające¹².

Podręcznik dla katechety do *Bóg z nami* opiera się na współczesnej dydaktyce i kładzie nacisk na prace związane z konkretnym działaniem¹³. Takich prac w klasach I i II proponuje aż 36. Dla przykładu są to polecenia: „Przyjdę punktualnie do kościoła na Mszę świętą” (I, 16)¹⁴; „Zrobię dobry uczynek” (I, 31); „odwiedzę chorego kolegę, opowiem mu co było na religii i w szkole” (II, 17).

Zadania typu refleksyjnego stanowią drugi pod względem częstości występowania rodzaj prac domowych proponowanych przez podręcznik metodyczny, do klas I i II jest ich 24. Dotyczą one głównie modlitwy oraz rachunku sumienia (np. II, 35).

⁶ V. di Chio. *Didaktik des Glaubens*. Zürich–Einsiedeln–Köln 1975 s. 396-402.

⁷ E. Rząsa. *Problem metody w katechezie*. „Katecheta” 28:1984 nr 5 s. 216-224.

⁸ S. Rybicki. *Katecheza a liturgia*. „Katecheta” 9:1965 nr 1 s. 155-157.

⁹ J. Zborowski. *Proces nauki domowej ucznia*. Warszawa 1961 s. 18.

¹⁰ Tamże s. 10.

¹¹ Okoń, jw. s. 232.

¹² Wardęska, jw. s. 237 oraz H. Kurz. *Methoden des Religionsunterrichts. Arbeitsformen und Beispiele*. München 1989.

¹³ *Bóg z nami*. Pod red. J. Charytańskiego i W. Kubika. Cz. I i II. Kraków 1968. Cz. III i IV. Kraków 1974 oraz *Bóg z nami*. Pod red. J. Charytańskiego i W. Kubika. Podręcznik dla katechety. Cz. I i II. Warszawa 1971. Cz. III z 1972 i IV z 1974. Odtąd dla podręcznika skrót P–BN; tu s. 33.

¹⁴ I, 16 – cyfra rzymska oznacza kolejne części podręcznika do *Bóg z nami*, a cyfra arabska numer jednostki katechetycznej.

Zadania pamięciowe (grupa 21 zadań) to zwykle propozycje nauczenia się pieśni religijnych, formuł modlitewnych itp.

Podręcznik dla kl. I i II proponuje także zadania pisemne (grupa 9 zadań) np. „Napiszę postanowienie wielkopostne” (I, 24), niekiedy połączone z rysunkiem aż trzykrotnie), np. rysunek krzyża z podpisem „Jezu, Ty jesteś moim Zbawicielem” (II, 35).

Ostatni rodzaj prac, jaki sugeruje wspomniany podręcznik, to swobodna inicjatywa katechety, który najlepiej zna swoich katechizowanych oraz ich środowisko i powinien sam podać dzieciom w rubryce „wykonam” stosowne zadanie do wykonania¹⁵.

W klasach III i IV podręcznik metodyczny do *Bóg z nami* proponuje dość często zadania rysunkowe (12 razy) np. „Zrobię rysunek przedstawiający kapłana spełniającego jakąś funkcję” (III, 4); wklejane (11 razy) np. „Sporządzę album pomocy charytatywnej” (III, 46); pisemne (9 razy) np. „Napiszę w domu dlaczego Zmartwychwstanie Pana Jezusa jest najważniejszym wydarzeniem dla całego świata” (III, 44); modlitewne (7 razy) np. „Ułożę modlitwę do Chrystusa Dobrego Pasterza” (III, 1); pamięciowe (3 razy) np. „Nauczę się na pamięć czterech aklamacji, które odmawiamy po przeistoczeniu” (IV, 35). Są też zadania praktyczne (4 razy) np. „Odwiedzę znajomego chorego” (III, 10) oraz do przeczytania (3 razy) i refleksji (1 raz).

W klasie IV podręcznik metodyczny proponuje 18 zadań pisemnych, np. „Napisz za co jesteś odpowiedzialny, jeśli chcesz być wierny Nowemu Przymierzu” (IV, 33), 9 refleksyjnych, np. „pomyślę w czasie modlitwy wieczornej ” (IV, 38), 6 rysunkowych, po 4 propozycje wklejania ilustracji, modlitewne i praktyczne, 3 pamięciowe i po 1 powtórkowej i przygotowawczej.

Wracając do teoretycznych rozważań należy przypomnieć, że zadawanie prac domowych powinno być celowe i dokładne, mieć charakter przedłużenia lekcji przez pracę w domu i dobrze zaplanowane w toku katechezy, mieć cechy usamodzielniające i dostosowane do możliwości wykonawców¹⁶.

Dydaktycy szkolni przewidują dla przebiegu zadawania pewne określone etapy. Zwykle są to: wyjaśnienie tematu i celu pracy domowej z ukazaniem jej związku z konkretną lekcją, podanie instrukcji wykonawczej, odpowiedzi na ewentualne pytania uczniów wyjaśniające niejasności. J. Zborowski wyróżnia trzy sposoby zadawania: mechaniczne, z objaśnieniem i z wprowadzeniem ucznia w wykonanie pracy¹⁷. Zadawanie mechaniczne jest najmniej wartościowe, a polega ono na zdawkowym poleceniu opracowania części materiału z podręcznika

¹⁵ P-BN I s. 33.

¹⁶ Z b o r o w s k i, jw. s. 91-122.

¹⁷ Tamże s. 91.

lub jakiejś pracy pisemnej lecz bez wyjaśnień, jest ono prawie bezmyślne i nie służy rozwojowi ucznia. Zadawanie z wyjaśnieniem zawiera wytłumaczenie celu, zakresu, źródeł i metod pracy domowej i ma wyższą wartość od poprzedniego sposobu. Najbardziej wartościowe jest zadawanie z wprowadzeniem ucznia w wykonywanie pracy domowej, gdyż zaczyna się jego realizacja już podczas lekcji, widzi się jego sens i możliwości realizacyjne w domu.

Podręcznik metodyczny do *Bóg z nami* podaje katechetom propozycje prac domowych do prawie każdej katechezy, ale równocześnie zachęca ich do własnej inicjatywy na tym odcinku pracy¹⁸. Katecheta nie musi zawsze zadawać znając konkretną sytuację swoich katechizowanych. „Nie oznacza to, że należy całkowicie zrezygnować z zadań domowych, lecz mając na uwadze czas ucznia, muszą być one głęboko przemyślane i w swojej ilości ograniczone do niezbędnego minimum”¹⁹. To wymaganie pozornie minimalistyczne ks. Stanisław Ławrynowicz uzupełnia postulatem, aby zadania domowe były tak sformułowane, żeby angażowały nie tylko katechizowanych, ale i ich środowisko rodzinne i zmuszały do refleksji nad sprawami religijnymi²⁰.

Do bardzo istotnych elementów związanych z pracami domowymi należą ich kontrole i ocena. Są one warunkiem postępu dzieci także w rozwoju wiary, a przemawiają za nimi racje teologiczne i psychologiczne²¹. Każda praca domowa powinna być zasadniczo sprawdzona, poprawiona i oceniona. Dopiero wtedy dajemy uczniom szansę nauczania się pracy starannej, systematycznej i odpowiedzialnej.

Kontrola prac pełni również funkcję informującą katechizowanego i katechetę o ich pozytywach i negatywach. Jest to szansa poznawania błędów, ale i możliwości doskonalenia wiadomości, postaw i całej osobowości. Poprawna kontrola jest sprawą trudną ze względu choćby na czas trwania katechezy i dość często zbyt dużą ilość osób należących do danej klasy szkolnej. Dlatego stosuje się niekiedy sprawdzenie wrywkowe obejmujące tylko kilka osób z klasy. Taką kontrolę powinny dopełniać inne formy, między innymi samokontrola czy kontrola ze strony kolegów lub rodziców. Do tego jednak trzeba umiejętnie przygotować tak rówieśników jak i rodziców katechizowanych dzieci.

Kontrola prac domowych ma być przemyślana i brać pod uwagę aspekty ilościowe i jakość dokonań. Kontrola spełnia dwa zadania: kontroli bieżącej (po wykonaniu szczegółowego zadania) i kontroli końcowej (w czasie specjalnie

---

¹⁸ P-BN I s. 33.

¹⁹ S. Ławrynowicz. *Zadania domowe – pomocą w pracy katechetycznej*. „Katecheta” 23:1979 nr 4 s. 166.

²⁰ Tamże s. 166.

²¹ S. Rybicki. *Rola pamięci w nauczaniu katechetycznym*. „Katecheta” 8:1964 nr 4 s. 160.

zorganizowanym)²². Kontrola reguluje w pewien sposób czynności nauczyciela i ucznia. Stąd istnieje potrzeba rzetelnego planowania zadań, warunków ich realizacji, czynności nauczyciela i uczniów oraz oczekiwanego skutku. W trakcie kontroli występują również czynności korektywne, które uzupełniają braki i poprawiają błędy. Wszystko to w związku z katechezą ma być nacechowane sprawiedliwością i życzliwą chrześcijańską miłością.

Lepsze zrozumienie poruszanych dotąd zagadnień ułatwiają niektóre badania naukowe. W badaniach psychologicznych i pedagogicznych od 1968 r. znany jest tzw. efekt Pigmaliona (R. Rosenthal i L. Jakobson)²³. Propozycja ta może być zachęcająca także dla katechetów nie darzących sympatią prac domowych. Dydaktycy mówią, że uczniowie nie realizują zadań domowych najczęściej z powodu opieszalności i słabej mobilizacji i tu właśnie ważna jest rola nauczyciela²⁴. Od oczekiwań nauczycieli, katechetów zależą w dużym stopniu osiągnięcia uczniów.

Pojęcie samospełniającej się przepowiedni wprowadził Robert Merton. Twierdzi on, że oczekiwanie osoby A powoduje takie jej zachowanie wobec B, które prowokuje osobę B do zachowań zgodnych z oczekiwaniami osoby A. Są tu możliwe dwie opcje: 1. osoba A nie powoduje za sprawą swoich oczekiwań realnych zachowań osoby B jako zgodnych z jej oczekiwaniami; 2. osoba A prowokuje zachowanie osoby B zgodnie z jej oczekiwaniami (zachowanie osoby B stanowi „obiektywne” potwierdzenie oczekiwań). W pierwszej sytuacji nauczyciel ma nietrafne (zawyżone, zaniżone) oczekiwania wobec uczniów i nie wywołuje realnych zachowań, które potwierdzałyby jego oczekiwania. Jest to dość częsta sytuacja. W drugim wypadku, nietrafne oczekiwania nauczyciela wywołują realne zachowania ucznia potwierdzające te oczekiwania. Gdy oczekiwania te są pozytywne, nauczyciel tworzy uczniowi korzystne warunki nauki i uczeń rozwija się. Nauczyciel występuje tu w roli mitycznego rzeźbiarza Pigmaliona, który w kamieniu wyrzeźbił piękną Galatęę i wyblagał dla niej u bogów tchnienie życia. Gdy oczekiwania są zaniżone, to nauczyciel ze szlachetnego Pigmaliona przeistacza się w Liwę – twórcę głupiego i bezdusznego Golema²⁵.

Wobec tego należy zaznaczyć, że o zjawisku samospełniającej się przepowiedni mówi się wtedy, gdy oczekiwania nie są adekwatne do sytuacji, a osoba żywiąca je wywołuje realne zachowania partnera, które je potwierdzają. Ujęcie znane pod nazwą modelu R. Rosenthala²⁶ dotyczy wpływu oczekiwań nauczy-

²² U. S t r z e l c z y k. *Optymalizacja działania w nauczaniu początkowym*. „Biuletyn”. Centrum Doskonalenia Nauczycieli im. W. Spasowskiego. Oddział w Katowicach. 32:1990 nr 1 s. 5-8.

²³ M. B a b i u c h. *Oczekiwanie nauczycieli a osiągnięcia szkolne uczniów. Przegląd koncepcji i badań*. „Kwartalnik Pedagogiczny” 35:1990 nr 2 s. 98-107.

²⁴ W. K u b i k. *Zarys dydaktyki katechetycznej*. Kraków 1990 s. 241.

²⁵ B a b i u c h, jw. s. 98.

²⁶ Tamże s. 99.

cieli na funkcjonowanie uczniów w szkole. Założył on, że oczekiwania nauczycieli funkcjonują jak samospełniające się przepowiednie. Da się tu wyróżnić trzy elementy: 1. oczekiwania nauczyciela wobec uczniów (np. co do osiągnięć itd.), 2. wyznaczony przez te specyficzne oczekiwania sposób traktowania ucznia przez nauczyciela oraz 3. reakcje uczniów na zachowanie nauczyciela potwierdzające jego oczekiwania.

Należy jednak zrobić zastrzeżenie, że oczekiwania nauczycieli wobec uczniów funkcjonują jako samospełniające się przepowiednie w pewnych sytuacjach i u niektórych nauczycieli. Mało tu też mowy o wzajemnej interakcji. A zatem nie jest to uniwersalna prawidłowość, ale pouczająca, że właściwe i odpowiednio wysokie wymagania także i w dziedzinie prac domowych mogą przynosić dobre efekty. Zwłaszcza może to mieć miejsce, gdy te wymagania będą dobrze i jasno przedstawione z zachętą do samodzielnego rozwoju²⁷. Dobrze układany i samodzielnie wykonywany plan pracy domowej (zrozumienie jej, uchwycenie celu, pisanie na brudno, sprawdzenia, pisanie na czysto, powtórzenie) we właściwym miejscu i czasie przynosi dobre rezultaty.

III. KATECHETYCZNE ZADANIA DOMOWE W PRAKTYCE KLAS I-IV

Materiał empiryczny uzyskano badając (od lutego do czerwca 1989) uczniów klas I-IV uczęszczających na katechezy do Parafii Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Lublinie. Katechezy odbywały się w wymiarze dwu godzin tygodniowo (kl. I raz w tygodniu) według podręcznika metodycznego do *Bóg z nami*. Ogółem przebadano 253 osoby (z kl. I – 71, z II – 59²⁸, z III – 54, z IV – 69²⁹).

Od katechizowanych zebrano 211 zeszytów (z kl. I i II – 95 a z kl. III i IV – 116, w tym 66 z kompletem katechez (z klas I i II – 45³⁰, z klas III i IV – 21³¹).

Zeszyty poddano analizie według kilku przyjętych kryteriów: ilościowe (ile zeszytów, w tym ile z kompletem zadań), stopnia realizacji (ile prac wykonanych w pełni, częściowo lub niewykonanych), zgodnie z podręcznikiem metodycznym

²⁷ A. H u d z i ń s k a. *Samodzielne uczenie się – pojęcie i realizacja*. „Zeszyty Naukowe” nr 49. Prace Instytutu Pedagogiki i Psychologii nr 16. Cele i treści kształcenia. Red. M. Baumgart, T. Białecki i in. Szczecin 1990 s. 165-179.

²⁸ R. P i ą t e k. *Praca domowa w katechezie dzieci klas I i II. Założenia podręcznikowe i ich realizacja*. Lublin 1990. Arch. KUL s. 59.

²⁹ K. S t e f a n i a k. *Katechetyczne prace domowe dzieci klas III i IV*. Lublin 1990. Arch. KUL s. 69.

³⁰ P i ą t e k, jw. s. 27.

³¹ S t e f a n i a k, jw. s. 33.

dla katechety (w jakim stopniu zadania w zeszycie zgadzają się z podręcznikowymi), rodzajowe (jakie rodzaje zadań były w podręczniku, a jakie w zeszycie), oceny (oceny, częstość ich stawiania, skala, miejsce ich zapisu)³².

W klasie I zadań należycie wykonanych było 32,7%, nie wykonanych 68,5%, pozostałe częściowo wykonane. W klasie II zadań wykonanych stwierdzono 48,1%, nie wykonanych 45,1%, pozostałe częściowo wykonane³³. W klasie III wykonanych zadań było 75,1%, a nie wykonanych 22,5%, a w klasie IV – wykonanych 64,4%, nie wykonanych 34,0%³⁴.

Niezbyt wysoki stopień realizacji zadań domowych katecheci tłumaczą małą samodzielnością dzieci. Faktycznie w klasach I i II połowa dzieci (50,0%) korzysta podczas odrabiania zadań domowych z pomocy któregoś z członków rodziny³⁵. W klasie III na pytanie: „Kto ci pomaga w realizacji zadań domowych”? 45,0% odpowiedziało, że „nikt”, ale 40,0% pomaga jeszcze „ktoś” z rodziny. W klasie IV nikt nie pomaga 43,7% katechizowanych, a rodzina 50,0%, w tym mama 25,5%³⁶.

Oceny za zadania domowe w klasach I były stawiane pod rysunkami w zeszytach, w dzienniku za okresowe sprawdzenie zabieranych do domu zeszytów, w klasie II poza tym istniała w dzienniku dodatkowa rubryka na oceny za prace domowe³⁷. W klasach III i IV sprawdzenie zadań najczęściej odbywało się na początku katechezy i stopnie były zapisywane w zeszytach. Natomiast za odpowiedzi ustne i trzy razy w roku sprawdzane w domu zeszyty dawały w rezultacie stopnie zapisywane w dziennikach³⁸. Wszyscy katecheci zwykle stosowali szkolną skalę ocen, czyli bardzo dobry, dobry, dostateczny i niedostateczny uzupełniane znakiem „+” lub „-”.

Stopień realizacji założeń podręcznikowych odnoszących się do katechetycznych prac domowych uzyskano dzięki analizie zeszytów i stwierdzono, że w klasie I zadano 6 prac wymagających zapisu w zeszycie, a w klasie II – 13 takich zadań. Inne zadania są to polecenia typu refleksyjnego, liturgicznego i praktycznego³⁹.

W podręczniku metodycznym do *Bóg z nami* dla klasy I jest 36 propozycji zadań, a dla klasy II aż 74 różne prace. W klasie III w podręczniku metodycznym na 58 katechez jest 50 propozycji, a katechetka na 49 skorzystała z 30.

³² P i ą t e k, jw. s. 30.

³³ Tamże s. 40.

³⁴ S t e f a n i a k, jw. s. 51.

³⁵ P i ą t e k, jw. s. 56.

³⁶ S t e f a n i a k, jw. s. 76.

³⁷ P i ą t e k, jw. s. 42-47.

³⁸ S t e f a n i a k, jw. s. 53-57.

³⁹ P i ą t e k, jw. s. 49.

W klasie IV w *Bóg z nami* jest na 54 katechezy 50 proponowanych zadań, a katechetka na 50 katechez zaproponowała 28⁴⁰.

Mając na uwadze zgodność propozycji zadań podręcznikowych z faktycznie zadanymi przez katechetów, stwierdzono w klasie I 3 zadania zgodne z *Bóg z nami*, 2 niezgodne, kombinowane, a 30 brak. W klasie II rozpoznano 6 zgodnych, 7 niezgodnych i 61 brak. Brak ten tłumaczyły katechetki zadawaniem pewnych spraw do przemyślenia lub powtórki, które to prośby nie znajdowały swojego odzwierciedlenia w zeszytach katechizowanych⁴¹. W klasie III zadań zgodnych z podręcznikiem było 9, niezgodnych 17, kombinowanych 4 i 20 brak. W klasie IV zidentyfikowano 14 zadań zgodnych, 10 niezgodnych, 4 kombinowane i brak 22⁴². Tu podobnie w wywiadzie z katechetką okazało się, że niektóre polecenia nie znalazły swojego śladu w zeszytach, tylko wyrażono je słowem, prośbą.

Warto w tym miejscu dodać, że najczęściej proponowanymi przez katechetów zadaniami w klasie I i II były rysunki. Podobnie w klasie III (rysunkowe 26,7%), w klasie IV pisemne (36,0%).

Zapytano w końcu same dzieci o ich oceny i propozycje dotyczące katechetycznych prac domowych. Propozycje uzyskane w wyniku sondażu w klasach I i II nie wykraczają poza rodzaje prac zadawanych przez katechetki. Świadczy to o uznaniu przez dzieci autorytetu katechetek (znaczna część dzieci odpowiadała, że lubią wszystkie zadania, jakie im polecono wykonać), ale też krytycyzm dzieci jest jeszcze mało rozwinięty. Natomiast dzieci z klas III w swoich wypowiedziach stwierdziły, że celem zadań domowych jest poszerzenie wiadomości o Bogu (41,9%). W przypadku klas IV sprawdzenie wiadomości (28,9%)⁴³. W klasie III i IV najbardziej lubianymi okazały się zadania rysunkowe (około 47%). W klasie III nie lubiane są zadania pisemne, w IV – pamięciowe. Ale z kl. III 16,9% i z IV aż 42,3% napisało lub odpowiedziało: „Lubię wszystkie rodzaje zadań”⁴⁴. Oceny, które dzieci same sobie wystawiły były dosyć obiektywne, a nawet nieco surowsze.

Katechizowani poproszeni o wysunięcie własnych propozycji dotyczących zadań domowych na pierwszym miejscu wymienili rysunki i to we wszystkich badanych klasach⁴⁵.

Patrząc całościowo na główny problem ujęto w jednej tabeli wszystkie rodzaje zadań domowych.

---

⁴⁰ S t e f a n i a k, jw. s. 62 n.

⁴¹ P i ą t e k, jw. s. 48.

⁴² S t e f a n i a k, jw. s. 62.

⁴³ Tamże s. 87.

⁴⁴ Tamże s. 88.

⁴⁵ P i ą t e k, jw. s. 58 oraz S t e f a n i a k, jw. s. 83.

Rodzaje zadań w P-BN i w zeszytach badanych⁴⁶

Rodzaje zadań	K l a s a									
	P Z		P Z		P Z		P Z		P Z	
	I		II		III		IV		Σ	
Rysunkowe	–	2	3	3	12	8	6	6	21	19
Wklejane	3	2	–	–	11	6	4	5	18	14
Pisemne	2	1	10	3	9	7	18	4	39	15
Modlitewne	6	–	9	–	7	3	4	1	26	4
Pamięciowe	11	–	9	3	3	2	3	3	27	8
Praktyczne	3	–	13	–	4	1	4	4	24	5
Czytane	5	1	–	4	3	–	–	2	8	7
Refleksyjne	6	–	29	–	1	1	9	1	39	2
Powtórkowe	–	–	1	–	0	2	1	2	2	4
Ogółem	36	6	74	13	50	30	49	28	204	78

W zasygnalizowanych danych jakościowych i ilościowych wynikających z badań opartych na materiałach empirycznych uzyskanych od kl. I-IV wynika, podobnie jak we wspomnianych uprzednio kl. V-VIII, że występuje przewidywana degradacja i zubożenie oceny katechetycznych prac domowych. Stanowi to potwierdzenie wstępnej hipotezy, że propozycje podręcznikowe są trudne i przeciętny katecheta pracując z większą grupą nie nadażą w ich realizacji. Sami katecheci wielokrotnie to potwierdzali.

Katecheci badanych czterech klas byli dość krytyczni w odpowiedzi na pytanie o ocenę zadań domowych proponowanych przez podręcznik metodyczny do *Bóg z nami*. Niektóre uznali za zbyt trudne, inne za powtarzające się za często, jak na przykład „Przeczytam, zapamiętam” lub wymagające od katechety dostarczenia dzieciom tekstów poleceń przepisanych na kartkach, gdyż przepisywanie z tablicy trwa za długo. Natomiast kontrola takich zadań, jak już wspomniano, jest utrudniona krótkim czasem lekcji i zbyt wielkimi grupami dzieci.

W związku z powrotem katechezy do szkoły (rok szkolny 1990/91) problem zadań domowych stał się bardzo aktualny i dość kontrowersyjny. Przykładem takiej otwartej dyskusji będą wypowiedzi drukowane w „Tygodniku Powszechnym” z 31 marca 1991 r.⁴⁷

M. G. ze Wschowa pisze: „Na czym polega moja metoda? Nie stosuję zeszytów, kontroli obecności, ocen, odpytywania, sprawdzianów” [...] A zaraz za nim J. Sz. z Poznania oznajmia: „Za co stawiam oceny: a) za wiadomości (sprawdzone pisemnie lub w czasie indywidualnych rozmów); b) za prowadzenie zeszytu;

⁴⁶ P i ą t e k, jw. s. 50 oraz S t e f a n i a k, jw. s. 65.

⁴⁷ Ankieta „Religia w szkole i w domu”. „Tygodnik Powszechny” 45:1991 nr 13 (z 31 III) s. 4 i 5.

c) za wypowiedzi, które dotyczą czytań niedzielnych; za zachowanie na lekcjach". Natomiast ks. B. Cz. z Katowic jakby dotyka wprost omawianego problemu, kiedy pisze: „Myślę, że czasem pewnym dobrem może się okazać praca domowa z religii, która wymaga pomocy ze strony rodziców”⁴⁸.

Na tym tle można zapytać: Czy katecheci lekceważący program katechizacji, wskazania podręczników, „swawolni” metodycznie są naprawdę rewelacyjni i pracują najefektywniej? Czy katecheci stawiający bardzo radykalne i niezmiennie wymagania są najrzetelniejsi i godni naśladowania? Prawda jest pośrodku. A ponieważ praktycznie istnieje dość duże zamieszanie wokół tego problemu warto go dalej zgłębić. Warto go ukazać tym razem w opinii samych katechetów.

IV. ZADANIA DOMOWE W OPINII KATECHETÓW

Stosując metodę niedokończonych pytań przebadano grupę 157 katechetów diecezji lubelskiej (w tym 55 księży, 54 siostry zakonne i 48 świeckich, w tym 6 mężczyzn, o stażu pracy katechetycznej od 1 roku (12,1%) do 50 lat (0,6%), katechizujących wszelkie typy szkół i o bardzo różnej lokalizacji sal katechetycznych⁴⁹.

Katecheci zapytani o znajomość celów i rodzajów katechetycznych zadań domowych ujawnili dość różnorodną orientację w tych kwestiach. Charakterystyczne jest to, że blisko 70% katechetów za pierwszorzędną cel zadań podało utrwalenie i poszerzenie materiału⁵⁰.

Katecheci zwracają dość dużą uwagę na przeżyciową stronę zadań domowych (głównie siostry zakonne), wskazują na liczne pozytywy płynące z wykorzystania zadań stwierdzając, że: można sprawdzić wiadomości, doprowadzić do pożytecznego zaangażowania rodziny, zwiększyć kontakt z katechizowanym, uczyć samodzielności.

Poszczególnym celom zadań domowych zwykle odpowiadają różne ich rodzaje. Ogólnie rzecz biorąc znajomość rodzajów katechetycznych zadań domowych u badanych osób jest dość szeroka. Najczęściej stosowanymi są zadania pisemne i rysunkowe⁵¹. Dużo częściej stosowane są zadania, w których dąży się do zewnętrznej weryfikacji treści (np. prace pisemne, pamięciowe itp.) niż zadania modlitewne. Zadania dotyczące modlitwy preferują częściej osoby duchowne niż

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ A. M u c h o r o w s k a. *Zadania domowe w opinii katechetów diecezji lubelskiej*. Lublin 1988. Arch. KUL s. 40-46.

⁵⁰ Tamże s. 48.

⁵¹ Tamże s. 54-57.

świeckie. Tłumaczyć to można między innymi zapewne głębszą formacją duchową tych pierwszych.

W badaniach zauważono interesujący fakt, że katecheci znają dużo więcej zadań domowych niż faktycznie stosują. Do prawie nie stosowanych należą: tabelki, teksty z lukami i cała szeroka gama zadań określanych ogólnie jako przygotowujące do następnej katechezy. Katecheci wpadają w pewne schematy, koncentrują się wokół kilku wypróbowanych zadań i zapominają, że przez zbyt ni stereotyp zadaniowy powodują monotonię i zniechęcenie swoich wychowanków przy realizacji przez nich polecanych prac domowych.

Katechetów poproszono o ocenę propozycji zadań, które zawierają podręczniki metodyczne i katechizmy. Badania wykazały dość wyraźnie, że w diecezji lubelskiej katecheci używają siedem różnych podręczników lub materiałów katechetycznych. Na poziomie szkół podstawowych, których przede wszystkim badania dotyczyły, najczęściej używana jest seria podręczników opracowanych i wydanych przez warszawską ATK – *Bóg z nami* (68,8%) i *Katechizm Religii Katolickiej* (44,6%). Podręczniki te zostały ocenione jako dobre (59%), w badanej tu szczególnie kwestii powiedziano, że „zadania są ciekawe, pobudzające do myślenia” (katechetka świecka nr 10), „oryginalne, uczące wyciągać wnioski” (zakonnica nr 54). Jednak prawie jedna trzecia osób badanych (podkreśliło to 30,3%) oceniła te podręczniki jako trudne⁵².

Inne wymienione podręczniki lub materiały katechetyczne to: *Mój Katechizm* bp. E. Materskiego i S. N. Hekker, ks. W. Zaleskiego dla szkół podstawowych, J. Krajdochy dla przedszkolaków, ks. M. Majewskiego i ks. W. Koski dla szkół średnich.

Większość katechetów (69%) zadaje zadania domowe pod koniec katechezy⁵³. Czasami jednak „chcąc uzyskać większe zainteresowanie” (mówi zakonnica nr 58) katecheci wspominają o pracy w środku katechezy lub nawet na początku.

Zarówno w klasach młodszych (I-IV), jak i w starszych (V-VIII) oraz wśród młodzieży najliczniejsze grupy katechetów usiłują polecić jakieś zadanie prawie po każdej katechezie. Widać jednak pewną tendencję zniżkową, bo jeżeli w młodszych klasach dotyczy to 60% katechetów, to w starszych tylko 40%, a należy przypuszczać, że gdyby badano większą grupę katechetów młodzieży to byłoby to jeszcze bardziej widoczne⁵⁴.

Dalej badano zagadnienia kontroli i oceny katechetycznych prac domowych. Zapytano o kontrolę wrywkową, szczegółową i ich systematyczność. Z otrzymana-

⁵² Tamże s. 60.

⁵³ Tamże s. 65.

⁵⁴ Tamże s. 67.

nych odpowiedzi wynikało, że mało doceniana jest kontrola wyrwykowa. Z konieczności, mówią katecheci, istnieje kontrola ogólna (z braku czasu i dużej ilości dzieci) bez zwracania uwagi na jakość pracy. Wiadomo jednak, że dopiero systematyczna kontrola wyrwykowa pozwala głębiej poznać jakość wykonanej pracy, zaangażowanie katechizowanych i ich możliwości⁵⁵. Katecheci, którzy mówią, że sprawdzają prace „zawsze”, „często” i „co drugą katechezę” stanowią 58% wszystkich badanych. Z tego wynikałoby, że kontrola szczegółowa jest przeprowadzana dość systematycznie⁵⁶. Katecheci najczęściej (57%) sprawdzają wykonanie zadań na początku katechezy.

Z problemem kontroli ściśle łączy się zagadnienie oceny. Badania ukazały bardzo różną skalę stosowaną w katechezie. Na szczęście większość katechetów rozumie, że rola oceny nie kończy się na podaniu do wiadomości dziecka, iż jego praca została oceniona na taki a nie inny stopień ze skali ocen stosowanej przez katechetę. Dobrze, że u znaczącej części katechetów funkcjonuje świadomość, iż za pomocą sprawiedliwej oceny można dzieci zachęcić, zmobilizować do pracy i uradować, a przez niesprawiedliwą zniechęcić i skrzywdzić. Miejscem zapisu ocen jest najczęściej zeszyt katechetyczny i dziennik (72,6%)⁵⁷.

Zadania domowe są cenną pomocą w efektywnym procesie dydaktycznym, mogą jednak i faktycznie sprawiają katechetom liczne trudności. Najczęściej spotykana trudność to po prostu niechęć katechizowanych do odrabiania prac domowych (31,3%) oraz brak czasu na sprawdzenie (16,0%). Jednak 11,0% katechetów twierdzi, że nie ma żadnych trudności z zadaniami⁵⁸.

Przyczyny dla których katecheci mają trudności z pracami domowymi można podzielić na trzy grupy:

- wpływające z niechęci katechizowanych (np. niestaranność),
- wpływające z warunków obiektywnych (np. brak czasu),
- wpływające z braków w dydaktycznym przygotowaniu (np. nieznamość rodzajów zadań).

Katecheci uczący już dłuższy czas mają swoje własne doświadczenia katechetyczne. Dlatego poproszono ich o podzielenie się swymi doświadczeniami w postaci propozycji dotyczących katechetycznych zadań domowych. Odpowiedzi było dużo (215) i były one bogate i zróżnicowane⁵⁹. Oprócz prośby o nowe propozycje zadań (16,3%) były konkretne postulaty: barwne zeszyty z ćwiczeniami (14,0%), podnoszenie metodycznych kwalifikacji katechetów (8,0%), więcej inte-

---

⁵⁵ J. S ł o m i ń s k a. *Kilka uwag o pracach sprawdzających*. „Katecheta” 3:1959 nr 6 s. 494-501 oraz I. A l t s z u l e r. *Badania nad funkcją oceny szkolnej*. Warszawa 1960 s. 7.

⁵⁶ M u c h o r o w s k a, jw. s. 70-73.

⁵⁷ Tamże s. 75-79.

⁵⁸ Tamże s. 82.

⁵⁹ Tamże s. 88.

resujących zadań rysunkowych (5,1%), a także większe zróżnicowanie zadań pod względem stopnia ich trudności (3,7%). Nieliczni katecheci zwracali uwagę, że zadania za mało są związane z Pismem św. (2,8%) i rokiem liturgicznym (1,4%)⁶⁰.

Reasumując te zagadnienia można stwierdzić, że badana grupa katechetów w dość dużym stopniu jest dobrze zorientowana w problemie zadań domowych. Niestety, nie zawsze dobra znajomość teorii idzie w parze z należyтым wykorzystaniem prac domowych w praktyce katechetycznej. Wydaje się, że należałoby w przygotowaniu katechetów do pełnienia ich misji jeszcze wyraźniej wskazywać na ogromne możliwości wzmocnienia efektywności katechezy przez systematyczne i poprawne wykorzystywanie szansy, jaką stanowią zadania domowe.

V. KATECHETYCZNE PRACE DOMOWE W OPINII RODZICÓW

W celu rozwiązania tego problemu poddano analizie odpowiedzi 133 rodziców (108 kobiet i 25 mężczyzn) na czternastopytaniową ankietę (badania miały miejsce w marcu 1988 r. w Lublinie przy parafii Matki Bożej Wspomożenia Wiernych)⁶¹. Uzyskany materiał empiryczny został ujęty w cztery grupy zagadnień: cele i rodzaje prac domowych, ich sprawdzanie i ocena, pomoc katechizowanym i katechetom w związku z zadaniami domowymi oraz postulaty rodziców związane z katechetycznymi pracami domowymi.

Rodzice pomimo iż tylko bardzo nieliczni z tej grupy pracowali jako nauczyciele, znają trochę z autopsji problem zadań domowych i zapytani o ich cele najczęściej wymieniali: utrwalenie wiadomości (37,4%), pogłębienie (16,6%) i przyzwyczajenie do systematycznej pracy (10,3%)⁶².

Rodzice znają również różne rodzaje zadań i zapytani o to, na pierwszym miejscu wymienili rysunkowe (26,8%), dalej odpowiedzi pisemne na pytanie (16,9%), praktyczne (6,0%) oraz cały szereg rzadziej wymienionych⁶³.

Katechetyczne zadania domowe, zdaniem rodziców, są sprawdzane przez odpytywanie wspólne i indywidualne (31,8%), stawianie różnorodnych ocen (20,5%), kontrolę zeszytów (18,2%), wybiórczo lub systematycznie, pisemnie lub ustnie. Przy czym rodzice twierdzą, że dominują oceny „bardzo dobre” (56,3%,

⁶⁰ Tamże s. 92.

⁶¹ A. G r a b o w s k a. *Katechetyczne prace domowe w opinii rodziców katechizowanych dzieci*. Lublin 1990. Arch. KUL.

⁶² Tamże s. 61.

⁶³ Tamże s. 65.

dobrze (14,1%) i inne, wypisywane w zeszytach (54,5%), w zeszytach i dzienniku (27,4%) lub tylko w dzienniku (7,7%)⁶⁴.

Rodzice uważają, że zadania domowe zadawane aktualnie ich dzieciom przez katechetów są zasadniczo dobrze dobrane (76,7%), ale w pewnym stopniu za trudne (11,3%). Dlatego prawie połowa rodziców (51,1%) uważa, że wymagania stawiane przez katechetów ich dzieciom są właściwe, 29,4% respondentów – za zawyżone, a 11,3% – za zaniżone⁶⁵.

W odrabianiu niektórych katechetycznych zadań domowych dzieciom pomagają kolejno: matka (40,1%), ojciec (11,8%), rodzice (20,9%), rodzeństwo (9,1%), babcia (6,9%), przy tym także zwrócono uwagę na ważność takich czynników, jak świadectwo życia (13,2%), prowadzenie rozmów religijnych w domu (11,6%), zachęty, wyjaśnienia i inne formy pomocy. Rodzice przyznają, że współpraca z katechetami jest możliwa (26,3%) chociażby w formie: dopilnowania dzieci (17,2%), zainteresowania zadaniami (12,1%), konkretnej pomocy w ich odrobieniu (10,1%), wsparcia przez świadectwo własnego życia (6,6%), rozmów na tematy religijne (5,6%) itp.⁶⁶

Poproszono również rodziców o wysunięcie własnych propozycji dotyczących zadań domowych i częstotliwości ich zadawania przez katechetów. Okazało się, że propozycje te są zasadniczo zgodne z tym, co proponują katecheci ich dzieciom (całkiem podobne 31,4%); w tym uwypuklono: rysunkowe (12,2%), praktyczne (9,0%), powtórkowe (8,3%), pisemne (7,7%), dotyczące poznawania Pisma św. (6,4%), modlitewne (4,5%) i inne. Natomiast w kwestii częstotliwości zadawania katechetycznych zadań domowych 70,2% badanych rodziców nie wyraziło swojej opinii, pozostali oznajmili, że zgadzają się z propozycjami katechetów (11,0%), że mogą one mieć miejsce nawet w związku z każdą katechezą (7,3%) albo raz w miesiącu (2,2%)⁶⁷, jednak nikt z respondentów nie wypowiedział się całkowicie przeciw wszelkim katechetycznym pracom domowym.

W końcu poproszono rodziców o propozycje związane z całokształtem katechizacji. Prawie połowa z nich (45,9%) nie wypowiedziała się na ten temat lub stwierdziła, że nie ma jakichś szczególnych propozycji. Jednak bardziej otwarci na współpracę z katechetami zabrali głos. Wśród ich propozycji można wskazać na następujące:

– wprowadzenie różnych form aktywizacji dzieci i młodzieży (10,5%),

---

⁶⁴ Tamże s. 71, 73 i 75.

⁶⁵ Tamże s. 77 i 79.

⁶⁶ Tamże s. 81, 83 i 88.

⁶⁷ Tamże s. 91 i 94.

- zmniejszenie wymagań w klasie II (9,8%), zastanowienie się nad formą egzaminu oraz rozważenie możliwości przystąpienia do I Komunii świętej w III klasie,
- inspirowanie spotkań z rodzicami (6,5%),
- ściślejsza współpraca rodziców z katechetami (2,6%),
- równoległa katecheza dorosłych z katechezą dzieci,
- konieczność solidnej hospitacji katechez,
- zapewnienie podręczników i materiałów katechetycznych⁶⁸.

*

Z powyższego bardzo zwięzłego ujęcia problemu (bo zaplecze badawcze jest o wiele bogatsze i warto je dopełnić lekturą wskazanych źródeł) wynika, że jest on aktualny i ważny. Fakty wydobyte i ujawnione opinie są pouczające dla twórców podręczników i materiałów katechetycznych, dla samych katechetów, a także dla rodziców. Poszerzanie wiadomości na ten temat przez wszystkie wspomniane grupy, jak również pogłębianie praktyki katechetycznych zadań domowych w ramach obecnej katechezy szkolnej, ma szansę wzmocnić efektywność rozwoju wiary i jej świadectwa w codziennym życiu.

THE CATECHETIC HOMEWORK (I-IV FORMS) IN THEORY PRACTICE AND IN THE EVALUATION OF CATECHISTS AND PARENTS

S u m m a r y

The paper is a continuation of a similar paper (published in RTK of 1987) concerning V-VIII forms. As far as theory is concerned the paper brings to our notice the role of homework, its purpose, function, kinds and examples from methodical manual to *God with us* (I-IV forms). It has been pinpointed there that didacticians predict in the process of assigning homework some stages and manners (J. Zborowski distinguishes the following: mechanic, with explanation and introduction into doing homework). The handbook offers some homework but it is the catechist who has to decide. Checking and marking the work are also essential elements. They play informative, corrective and other functions. It has been emphasized that proper requirements on the part of the teacher stimulate the pupils to work (the so-called Pygmalion effect).

The empirical material consists of homeworks from forms I-IV (253 pupils were studied, more than 50 from each form; 211 exercise books were collected in this number 66 had a complete list of catecheses). The exercise books were analyzed in view of the criteria which revealed the degree in which the tasks were solved and how they were chosen. Younger forms do their homework in ca 30 per cent and older in over 50 per cent. More than half of the children take advantage, to a various extent, of somebody's assistance,

---

⁶⁸ Tamże s. 109.

most often their family's in doing their homework. The manner in which catechetical homework is evaluated as well as the form of marks have also been discussed. There was a questionnaire to check how children evaluate homework. In a cumulative table some kinds of homework in the handbook and exercise books have been shown. One has reported their degradation which was predicted in the preliminary hypothesis.

Then catechetical homework has been shown in the view of 157 catechists from the Lublin diocese (55 priests, 54 nuns, 48 lay catechists). They said what they thought about the purposes, types, correcting, evaluating homework, critical evaluation of handbooks, and gave their own proposals. 133 parents' opinions about the homework have also been quoted as well as their proposals as to this homework.

Translated by Jan Klos